

Sygn. akt VI U 1521/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk
Protokolant:	st. sekr. sądowy Joanna Wilczyńska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 stycznia 2015 r. w S.

sprawy M. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania M. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 1 sierpnia 2014 roku nr (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala, iż M. J. – Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Stargardzie Szczecińskim nie ma obowiązku zwrotu kwoty 127 (stu dwudziestu siedmiu) złotych i 51 (pięćdziesięciu jeden) groszy tytułem nienależnie pobranego świadczenia.

UZASADNIENIE

Decyzją z 27 czerwca 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zobowiązał Komornika Sądowego M. J. do zwrotu kwoty 127,51 zł. W uzasadnieniu wskazano, iż komornik ten prowadził egzekucję ze świadczeń zmarłej B. R., wypłacanych jej przez ZUS. Z kwoty świadczenia należnego B. R. za styczeń 2013 roku organ rentowy dokonał potrącenia objętej decyzją kwoty, którą przekazał komornikowi. Wskazano zarazem, że B. R. zmarła w dniu 21 grudnia 2012 roku, w związku z czym – jak wskazano w decyzji – „kwota potrącenia dokonanego w miesiącu styczniu 2013 roku jest świadczeniem nienależnym i podlega dochodzeniu”. Zaznaczono przy tym, iż organ rentowy dokonał wstrzymania wypłaty świadczenia od najbliższego możliwego do realizacji terminu płatności, tj. od lutego 2013 roku.

Komornik sądowy M. J. odwołał się od powyższej decyzji, kwestionując ją jako całkowicie bezpodstawną i bezzasadną. Zwrócił uwagę, że jako komornik, prowadzący postępowanie egzekucyjne i dokonujący zajęcia świadczenia w trybie przewidzianym przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, nie jest podmiotem pobierającym świadczenie, o jakim mowa w przepisie art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Dodatkowo podkreślił, iż nawet gdyby uznać go za taką osobę, to i tak zwrot nienależnie pobranego świadczenia uzależniony jest od uprzedniego pouczenia przez organ rentowy o tym, w jakich okolicznościach świadczenie będzie uznane za nienależnie pobrane. Wskazał, że w jego przypadku organ rentowy nie dokonał takiego pouczenia.

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniosła o jego oddalenie. Podniosła, iż komornika sądowego należy traktować jako „inną osobę niż wskazaną w decyzji organu rentowego”, w rozumieniu art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w związku z czym istnieje możliwość dochodzenia od komornika zwrotu świadczenia jako nienależnie pobranego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

B. R. pobierała z ZUS O/S. rentę socjalną (nr świadczenia: (...)). Termin płatności świadczenia przypadał na piętnasty dzień każdego miesiąca. Wyplacane jej świadczenie podlegało zajęciu komorniczemu – egzekucja była prowadzona na rzecz szeregu wierzycieli przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Stargardzie Szczecińskim M. J..

Bezsporne, a nadto dowody

- decyzja o przyznaniu prawa do renty socjalnej – k. 40 akt ZUS O/S.
- wezwanie do dokonywania potrąceń – k. 87 akt ZUS O/S.

W dniu 21 grudnia 2012 roku B. R. zmarła. Odpis skrócony aktu zgonu wraz z wnioskiem o wypłatę zasiłku pogrzebowego wpłynął do ZUS O/S. Wydziału Świadczeń Emerytalno -Rentowych w dniu 8 stycznia 2012 roku.

Bezsporne, a nadto dowody:

- odpis skrócony aktu zgonu wraz z kopią wniosku o zasiłek pogrzebowy – k. 134-137 akt ZUS O/S.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. dokonał naliczenia świadczenia, które przysługiwałoby B. R. za styczeń 2013 roku. Dokonał także potrącenia kwoty 170,66 zł, którą przekazano komornikowi sądowemu M. J. w związku z prowadzonymi przez niego egzekucjami. Kwota ta wpłynęła na konto komornika w dniu 15 stycznia 2013 roku i jeszcze w tym samym dniu została rozdysponowana zgodnie z planem podziału tj. 127,51 zł do sprawy KM 659/10 oraz 43,15 zł do sprawy KM 2773/12.

Niesporne, a nadto dowód:

- pismo z 2.07.2013 r., k. 157 w aktach ZUS O/S.
- akta KM 659/10 (karta rozliczeniowa -okładka

W dniu 17 stycznia 2013 roku do kancelarii komornika sądowego M. J. wpłynęło pismo ZUS O/S. datowane na 15 stycznia 2013 roku, informujące o śmierci B. R. i zobowiązujące komornik do zwrotu kwoty 170,66 zł.

Niesporne, a nadto dowód:

- pismo ZUS z 15.01.2013 r., k. 139 w aktach ZUS O/S. (pismo wraz z potwierdzeniem odbioru).

W odpowiedzi na prośbę komornika wierzyciel w sprawie KM 2773/12 zwrócił przekazaną w styczniu 2013 roku kwotę i w dniu 7 marca 2013 roku przelał ww. kwotę na konto ZUS.

Postępowanie w sprawie KM 659/10 zostało umorzona z uwagi na brak klauzuli wykonalności na rzecz następcy prawnego wierzyciela zgodnie z prawomocnym postanowieniem z dnia 12 lutego 2013 roku, a w tytule wykonawczym, który zwrócono wierzycielowi odznaczony został wynik egzekucji z uwzględnieniem ww. potrącenia.

Dowód:

- pismo z 2.07.2013 r., k. 157 w aktach ZUS O/S.

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie okazało się w pełni uzasadnione.

Ustalenia faktyczne w sprawie sąd poczynił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał w postaci dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. oraz dokumentów znajdujących się w aktach dotyczących jednej z egzekucji komorniczych prowadzonych z majątku B. R. przez komornika sądowego M. J.. Sąd uznał te dowody za miarodajne; ich treść nie była zresztą kwestionowana przez strony.

Zgodnie z treścią przepisu art. 130 ust. 1 ustawy 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r., nr 153, poz. 1227 z późn. zm., dalej jako: „u.e.r.”), świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego jako termin płatności świadczeń, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

Z kolei w myśl przepisu ust. 2 tego artykułu, świadczenia wypłaca się osobom uprawnionym: za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń albo na wnioski osoby uprawnionej: na jej rachunek płatniczy lub jej rachunek w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, inny niż rachunek płatniczy albo na wskazany przez nią jej instrument płatniczy, na którym jest przechowywany pieniądź elektroniczny w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. Nr 199, poz. 1175, z późn. zm.). Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do osób sprawujących opiekę prawną nad osobami uprawnionymi do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy oraz osób sprawujących opiekę nad osobami, o których mowa w art. 131 ust. 1.

Natomiast, zgodnie z przepisem art. 101 pkt 2 u.e.r., prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej.

W sprawie bezspornym było, że osobą uprawnioną do pobierania świadczenia z tytułu renty socjalnej była wyłącznie B. R., a świadczenie to - płatne do 15-go dnia każdego miesiąca – było objęte egzekucją komorniczą prowadzoną przez komornika sądowego M. J.. Niesporne też było, że kwota potrącenia w związku z ową egzekucją wynosiła 170,66 oraz, iż w związku ze zgonem B. R. w dniu 21 grudnia 2012 roku, nie przysługiwało już prawo do świadczenia rentowego za styczeń 2013 roku.

W myśl przepisu art. 138 ust. 1 u.e.r., osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Zgodnie z treścią ustępu drugiego tego samego artykułu, za nienależnie pobrane świadczenia uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (pkt 1); świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (pkt 2).

Z kolei w ustępie 3 omawianego artykułu wskazano, iż za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Okoliczność o której mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1 u.e.r., powodującą ustanie prawa do świadczeń stanowi śmierć osoby uprawnionej, co stanowi konsekwencję art. 101 ust. 1 pkt 2 u.e.r.

Zdaniem organu rentowego, komornik sądowy M. J. powinien być w okolicznościach niniejszej sprawy traktowany jako inna osoba niż wskazana w decyzji organu rentowego, której wypłacono należne B. R. świadczenie z tytułu renty socjalnej, a co za tym idzie, możliwe było uruchomienie wobec niego procedury zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Stanowisko to należało jednak uznać za całkowicie błędne.

Po pierwsze, trzeba podkreślić, że brak jest jakichkolwiek podstaw, by uznać, że do komornika sądowego ma zastosowanie przepis art. 138 ust. 3 u.e.r. Komornik sądowy nie jest bowiem w żadnym przypadku osobą, której ZUS wypłaca świadczenie. W ocenie sądu przepis art. 138 ust. 3 znajduje zastosowanie wyłącznie do osób, które otrzymują

z ZUS określone kwoty niejako w zastępstwie osoby uprawnionej, przy czym kwoty te są im wypłacane jako emerytura lub renta. Przykładami takich osób mogą być np. osoba trzecia, wskazana przez osobę pozbawioną wolności, której wypłacane jest świadczenie emerytalne lub rentowe należne osobie pozbawionej wolności (art. 130 ust. 3 lit. c u.e.r.), albo osoba sprawująca opiekę nad osobą małoletnią, której wypłacane są kwoty należnej małoletniemu renty rodzinnej (art. 131 ust. 1 u.e.r.), czy też osoba trzecia, wskazana przez emeryta lub rencistę zamieszkałego zagranicą (art. 132 ust. 1 u.e.r.). Tymczasem kwoty przekazywane komornikowi sądowemu w związku z prowadzoną przez niego egzekucją (jak w niniejszej sprawie) nie są kwotami przekazywanymi z tytułu „świadczenia” – ich wypłata odbywa się bowiem w trybie art. 139 i nast. u.e.r., co oznacza, że organ rentowy przekazuje komornikowi nie emeryturę czy rentę należną osobie trzeciej, ale „sumę egzekwowaną na podstawie tytułu wykonawczego”.

Co więcej, należy zwrócić uwagę, że gdyby pojęcie „innej osoby”, o której mowa w art. 138 ust. 3 u.e.r. interpretować tak, jak czyni to organ rentowy, za całkowicie zbędny należałoby uznać przepis art. 138 a u.e.r. Jeśli jednak ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie do ustawy osobnego przepisu, stanowiącego podstawę zwrotu – w określonych sytuacjach – kwot przekazanych na rachunki płatnicze lub inne niż płatnicze, prowadzone przez wskazane w tym przepisie podmioty, oznacza to, że wcześniejsze regulacje (w tym art. 138 ust. 3 u.e.r.) nie mają do nich zastosowania. Skoro zaś tak, tym bardziej nie można przyjąć, aby odnosiły się one do komornika sądowego, prowadzącego egzekucję w trybie przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

W ocenie sądu w takiej sytuacji jedyną możliwością dochodzenia przez organ rentowy od komornika sądowego zwrotu przekazanych mu kwot potrąconych ze świadczenia emerytalnego czy rentowego należnego osobie wobec której jest prowadzona egzekucja, jest skorzystanie przez organ rentowy z drogi procesu cywilnego. Na konieczność skorzystania z tej drogi wskazywało już zresztą wielokrotnie orzecznictwo, chociażby w uchwale z 21 maja 1984r., sygn. akt III UZP 20/84.

Takie też stanowisko zajmuje w istocie organ rentowy, który jest w posiadaniu pisma Departamentu Świadczeń Emerytalno-Rentowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 4 kwietnia 2014 r. (k. 160 akt rentowych), z którego jednoznacznie wynika, że w opinii Departamentu Legislacyjno-Prawnego kwoty potrącone z emerytury lub renty, a następnie przekazane komornikowi - nie mieszczą się w pojęciu „nienależnie pobranego świadczenia” zdefiniowanego w art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (...) wobec tego komornika sądowego nie można uznać za „inną osobę” (...) osobą tą nie jest również wierzyciel (...). Zdaniem Departamentu nie ma zatem podstaw do wydania decyzji administracyjnej zobowiązującej komornika do zwrotu świadczenia i pozostaje tylko droga postępowania sądowego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

Niezależnie od wyżej przedstawionych argumentów, należy – już tylko na marginesie wskazać, że sąd podziela w zasadzie w całości stanowisko zajęte przez odwołującego się komornika w odwołaniu z 1 sierpnia 2014 roku (k. 2-3). Nie widząc potrzeby ponownego przywoływania zamieszczonej tam argumentacji, można więc tylko podkreślić, że: nawet gdyby hipotetycznie uznać, że w sprawie zastosowanie znajduje przepis art. 138 ust. 3 u.e.r., dla skutecznego domagania się zwrotu przez komornik objętej decyzją kwoty, organ rentowy musiałby wykazać, że komornik sądowy był pouczony o braku prawa do „pobrania świadczenia” (art. 138 ust. 1 u.e.r.). Po drugie zważyć należy, iż po stronie komornika nie sposób doszukać się nieprawidłowości postępowania, natomiast takie nieprawidłowości wystąpiły w działaniu organu rentowego. W ocenie Sądu organ rentowy działał w tym przypadku opieszale, skoro – mając już od 8 stycznia 2013 roku informację o śmierci B. R. – dokonał wypłaty świadczenia za styczeń 2013 roku mimo iż termin jego płatności przypadał dopiero na dzień 15 stycznia. Dodatkowo zwrócić należy uwagę na działanie pracowników ZUS, którzy aż do 15 stycznia 2013 roku zwlekali z wysłaniem do komornika pisma informującego o śmierci B. R., wiedząc że pismo to dojdzie dopiero po kilku dniach oraz nie podjęli jakiegokolwiek próby powiadomienia komornika o zaistniałej sytuacji z wykorzystaniem innych środków komunikacji (choćby telefonicznie).

Ostatnią kwestią, na którą w tej sprawie należy zwrócić uwagę jest fakt, iż wydanie przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. akt XIII U 4095/12 wyroku oddalającego odwołanie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym

dla Warszawy Mokotowa – D. D.od analogicznej jak w niniejszej sprawie decyzji ZUS III Oddziału w W.(na który to fakt powoływała się pełnomocnik organu rentowego), nie nakłada na sąd orzekający w tej sprawie powinności wydania orzeczenia o identycznej treści. Po pierwsze bowiem, nie jest jasne, czy stan faktyczny sprawy XIII U 4095/12 jest identyczny ze stanem niniejszej sprawy. Po drugie, nawet gdyby ten stan był identyczny, to z uwagi na to, że w polskim prawie nie występuje zasada związania sądów orzeczeniami wydanymi przez sądy w innych sprawach, toczących się z udziałem innych stron postępowania, wydanie przez (...)sąd wyroku oddalającego odwołanie komornika nie mogło mieć wpływu na treść orzeczenia w niniejszej sprawie.

SSO Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

(...)